

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของการศึกษา

กุหลาบนับเป็นไม้ดอกที่รู้จักและปลูกในเมืองไทยมานานแล้ว แต่ที่มีหลักฐานว่า ได้ทำการปลูกกันอย่างจริงจังนั้น เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเป็นการปลูกเพื่อประดับบ้านมากกว่า การปลูกตัดดอกจำหน่าย ซึ่งมักจะปลูกกันอยู่เฉพาะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ พันธุ์ที่ปลูกก็มีเพียงไม่กี่พันธุ์ เช่น พันธุ์จุฬาลงกรณ์ พันธุ์เหลืองเรณู พันธุ์เหลืองเชียงใหม่ เป็นต้น และในปัจจุบันพันธุ์เหล่านี้ หาได้ยากมาก อย่างไรก็ตามการปลูกกุหลาบในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้รับความนิยมอยู่ระยะหนึ่ง จึงซบเซาลงแล้วกลับได้รับความนิยมขึ้นอีก เป็นเช่นนี้ตลอดมาจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2496 กุหลาบได้รับความนิยมขึ้นอีกครั้ง โดยเริ่มมีการปลูกกุหลาบตัดดอกเพื่อจำหน่ายเป็นครั้งแรก และได้ทำการปลูกกันเรื่อยมาตั้งแต่สมัยนั้น การปลูกกุหลาบตัดดอกในระยะต้น ๆ ได้ดำเนินมาอย่างช้า ๆ ทั้งนี้เพราะมีผู้ปลูกอยู่เพียง 1-2 ราย การขยายตัวส่วนใหญ่มักเป็นการขยายพื้นที่ปลูกของผู้ปลูกที่ทำอยู่เดิม ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบันการปลูกกุหลาบตัดดอกได้ขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านจำนวนผู้ปลูกและพื้นที่ปลูก โดยมีแหล่งปลูกอยู่ที่จังหวัดนครปฐม คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 3,500 ไร่ จำนวน 351 ราย จังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่ปลูกประมาณ 577 ไร่ จำนวน 250 ราย จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ปลูกประมาณ 83 ไร่ จำนวน 27 ราย จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกประมาณ 80 ไร่ จำนวน 30 ราย กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ปลูกประมาณ 65 ไร่ จำนวน 25 ราย และจังหวัดเชียงราย คิดเป็นพื้นที่ปลูกประมาณ 15 ไร่ จำนวน 5 ราย¹

จากตัวเลขเกี่ยวกับพื้นที่ปลูกข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กุหลาบได้รับความนิยมนอกพื้นที่ปลูก จึงมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้กุหลาบยังจัดเป็นไม้ดอกที่มีคุณสมบัติในการปลูก

---

¹กรมส่งเสริมการเกษตร, "ข้อมูลการผลิตไม้ตัดดอกที่สำคัญ" (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2529), หน้า 15.

เพื่อการค้าเหนือกว่าดอกไม้ชนิดอื่น กล่าวคือ สามารถควบคุมการออกดอกของกุหลาบได้ง่าย โดยให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ประเทศไทยมีสภาพที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของกุหลาบ โดยเฉพาะในฤดูหนาว เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ต้องการใช้ดอกกุหลาบมาก เช่น ประเทศในแถบยุโรปซึ่งมีฤดูหนาวการปลูกกุหลาบช่วงฤดูหนาว ต้องปลูกลงในเรือนกระจก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและดอกกุหลาบมีราคาแพง ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอันดีสำหรับประเทศไทยที่จะปลูกกุหลาบตัดดอกส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ

อย่างไรก็ตามปัจจุบันการผลิตดอกกุหลาบที่ได้มาตรฐานยังมีปริมาณไม่เพียงพอับความต้องการใช้ภายในประเทศและเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เพราะดอกกุหลาบที่ผลิตได้จากอำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม อันเป็นแหล่งปลูกที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ไม่อยู่ในระดับมาตรฐาน โดยผลผลิตส่วนใหญ่จะถูกส่งไปจำหน่ายที่ปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ผลการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพการผลิตดอกกุหลาบของผู้เขียน เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2530 พบว่าการปลูกกุหลาบที่จังหวัดเชียงใหม่มีสภาพแตกต่างจากการปลูกกุหลาบที่จังหวัดนครปฐมในหลาย ๆ ประการ เช่น กิ่งพันธุ์ที่ใช้ในจังหวัดนครปฐมส่วนมากเป็นกิ่งพันธุ์ปักชำ ซึ่งมีอายุการให้ผลผลิตประมาณ 3-4 ปี แต่ที่เชียงใหม่นิยมใช้กิ่งพันธุ์แบบติดตา โดยสามารถให้ผลผลิตได้ประมาณ 6-7 ปี สภาพของแปลงปลูกที่จังหวัดนครปฐมมักยกแปลงให้สูงและทำเป็นร่องน้ำคล้ายกับแปลงปลูกผัก เมื่อทำการรดน้ำหรือพ่นยาป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช จึงใช้เครื่องปั้มน้ำหรือเครื่องพ่นยาอัดแรงสูง (High Pressure Pump) วางบนเรือลำละ 1 ชุด ส่วนจังหวัดเชียงใหม่โดยทั่วไปจะทำการยกแปลงปลูกให้สูงขึ้น แต่จะไม่ชุดเป็นร่องน้ำ เวลารดน้ำจึงใช้สายยางซึ่งอาจมีหัวรดน้ำหรือไม่มีต่อเข้ากับเครื่องปั้มน้ำ และใช้เครื่องพ่นยาแบบคันโยกหรือแบบสเปพายสำหรับพ่นยา ในเรื่องของคุณภาพดอกที่ผลิตได้พบว่า ดอกกุหลาบจากเชียงใหม่มีลักษณะดีกว่า ทำให้ขายได้ราคาสูงกว่าของนครปฐม โดยราคาขายดอกกุหลาบเชียงใหม่ที่ส่งไปจำหน่ายยังกรุงเทพมหานครประมาณดอกละ 5-10 บาท ส่วนของนครปฐมขายได้ราคาประมาณดอกละ 0.25-1 บาท และเนื่องจากมีผู้วิจัยคือ สิรินันท์ ศรีสุชาติ ได้ทำการศึกษาเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาต้นทุนและรายได้ในการปลูกกุหลาบตัดดอก" โดยสุ่มตัวอย่างครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ปลูกในเขตจังหวัดนครปฐมจำนวน 30 ราย กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และชลบุรีอีก 10 ราย ดังนั้นหากได้มีการศึกษาการปลูกกุหลาบตัดดอกที่จังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นอีก เรื่องหนึ่ง ก็จะทำให้งานวิจัยต้นทุนและผลตอบแทนเกี่ยวกับกุหลาบตัดดอกกว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบว่า การปลูกกุหลาบตัดดอกที่จังหวัดเชียงใหม่

ในสภาพบนภูเขาและบนพื้นที่ราบมีความแตกต่างกันจนมีผลกระทบต่อต้นทุนและผลตอบแทนอย่างชัดเจน จึงเป็นเหตุผลอันสมควรที่จะทำการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาและพื้นที่ราบที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบและผู้สนใจ นำไปใช้วางแผนและตัดสินใจในการปลูกกุหลาบตัดดอก ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรหรือผู้สนใจหันมาปลูกกุหลาบตัดดอกเพื่อการส่งออก อันจะนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศได้ทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาและพื้นที่ราบที่จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงจำนวนดอกขนาดมาตรฐานต่าง ๆ จุดคุ้มทุน และอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาและพื้นที่ราบที่จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่าง ข้อดีข้อเสีย ตลอดจนลักษณะการปลูก รวมทั้งการใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกกุหลาบตัดดอกบนภูเขาและบนพื้นที่ราบที่จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขในการส่งเสริมและพัฒนาการปลูกกุหลาบตัดดอกที่จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานในการศึกษา

1. ต้นทุนของการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาสูงกว่าต้นทุนของการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพพื้นที่ราบ เนื่องจากมีปัญหาที่สำคัญคือ สภาพการคมนาคมขนส่งยังไม่ดีพอ
2. ผลตอบแทนจากการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาสูงกว่าพื้นที่ราบ เนื่องจากผลผลิตในพื้นที่สภาพภูเขาโดยเฉลี่ยมีคุณภาพได้มาตรฐานสูงกว่าผลผลิตในพื้นที่สภาพพื้นที่ราบ
3. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการปลูกกุหลาบตัดดอกที่จังหวัดเชียงใหม่ คือ โรคและแมลงศัตรูพืช

ขอบเขตของการศึกษา

1. เน้นศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาและพนราบ
2. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลจากการประเมินด้วยประสบการณ์ และจากการจัดบันทึกของเกษตรกรผู้ถูกสัมภาษณ์
3. ขอบเขตพื้นที่ทำการศึกษาคือพิจารณาแบ่งพื้นที่ทำการปลูกกุหลาบตัดดอกในจังหวัดเชียงใหม่ออกเป็นพื้นที่สภาพภูเขาและพนราบ
4. คำว่า "ภูเขา" และ "พนราบ" ตามความหมายดังต่อไปนี้เป็นความหมายที่อยู่ในขอบเขตจำกัด เฉพาะเพื่อใช้ในวิทยานิพนธ์นี้เท่านั้น
  - 4.1 "ภูเขา" หมายถึง พื้นที่ซึ่งปลูกกุหลาบตัดดอกในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 601 เมตรขึ้นไป
  - 4.2 "พนราบ" หมายถึง พื้นที่ซึ่งปลูกกุหลาบตัดดอกในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 300-600 เมตร
5. ระยะเวลาที่ทำการศึกษารวมตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2530 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2531
6. การศึกษาภาคสนามได้ทำการสำรวจเกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบตัดดอกเป็นการค้ามาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป
7. การศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาถึงลักษณะการปลูกกุหลาบตัดดอกที่เหมาะสมในเชิงวิชาการและเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้าประกอบด้วย เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้นในเรื่องของสภาพการผลิตที่เหมาะสม
8. การศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของท้องถิ่นและเกษตรกรตัวอย่าง เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้นในเรื่องของสภาพพื้นฐานทางการผลิตและการตลาด

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยรวบรวมจากแหล่งต่อไปนี้
  - 1.1 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาและพื้นที่ราบ โดยตรงด้วยแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์
  - 1.2 จากการสังเกตการณ์สภาพทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกกุหลาบตัดดอกโดยทางตรงและทางอ้อม
  - 1.3 จากการสอบถามบริษัท ร้านค้าต่าง ๆ โรงแรม และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อเท็จจริงทั่วไปเกี่ยวกับแหล่งที่ปลูก ราคาของปัจจัยการผลิต และราคาของดอกกุหลาบ

อนึ่งเกษตรกรตัวอย่างจะคัดเลือกโดยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เกษตรกรต้องมีประสบการณ์ในการปลูกกุหลาบตัดดอกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ในการเลือกตัวอย่างได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดให้มีการรวมกลุ่มผู้ปลูกกุหลาบเชียงใหม่ ว่าควรที่จะเลือกเกษตรกรรายใดที่มีความรู้และประสบการณ์พอสมควรในการให้คำตอบอันน่าเชื่อถือได้ ทั้งนี้จากการสำรวจของกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2529 ปรากฏว่ามีผู้ปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขา 7 ราย และพื้นที่สภาพพื้นที่ราบ 23 ราย รวมเป็นจำนวนผู้ปลูกกุหลาบตัดดอกที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้งสิ้น 30 ราย คิดเป็นพื้นที่ปลูก 80 ไร่ จึงทำการเลือกตัวอย่างในพื้นที่สภาพภูเขา 4 ราย และพื้นที่สภาพพื้นที่ราบ 17 ราย รวมเป็นจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 21 ราย คิดเป็นพื้นที่ปลูก 51.12 ไร่

2. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยค้นคว้าจากเอกสารหนังสือ และรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการอ้างอิงตัวเลขสถิติจากหน่วยงานและส่วนราชการ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะความแตกต่างในการปลูก การใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ของการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาและพื้นที่ราบ
2. ทำให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกกุหลาบตัดดอกในพื้นที่สภาพภูเขาและพื้นที่ราบของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกษตรกรและผู้สนใจจะได้ใช้ข้อมูลในการพิจารณาศึกษาว่าสภาพการปลูกแบบใดจึงจะเหมาะสม และให้ผลตอบแทนมากกว่า
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องใช้ในการพิจารณาวางนโยบายส่งเสริมการปลูกกุหลาบตัดดอกให้แก่เกษตรกร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย